

Mevrouw Zonderop,

Jaap Smit, Commissaris van de Koning in Zuid-Holland, begon zijn werkzame leven als dorpsdominee. Daarna had hij de meest uiteenlopende werkkringen. In een interview in 2017 vertelt hij hoe hij organisatieadviseur was voor topmanagers.

Hij zegt: ‘Ik zat met bestuurders van grote organisaties en bedrijven aan tafel en we hadden het over levensvragen: wat doe ik hier, wie ben ik, vind ik het leuk, wat is mijn toegevoegde waarde, word ik er gelukkig van, en wordt de wereld er beter van?’

Met managers besprak hij dus dezelfde vragen als met zijn pastورانten, toen hij nog gemeentepredikant was.

Hij vertelt verder:

‘In mijn gesprekken en presentaties gebruikte ik vaak bijbelse metaforen. Er zijn vroeger prachtige verhalen geschreven over dingen die wij nu nog steeds meemaken. Het mooiste verhaal over verandering – of *change*, zoals dat in die consultancy-wereld heet – is het boek Exodus. Daar komt alles in voor: visie, afscheid nemen van je oude wereld, het *point of no return*, dwalen door de woestijn, en de vraag: is dit nou wat we hebben bedoeld?’

Smit deed aan consultancy met de Bijbel in de hand. Hij kent zijn klassieken.

Mevrouw Zonderop: het lijkt wel of Jaap Smit uw boek had gelezen – maar dat kan niet, dat was toen nog niet verschenen.

Gelukkig voor ons allen dat uw boek er nu wél is.

Dat boek – *Ongelofelijk* – is bijna een praktische handleiding om het christendom weer terug te brengen in Nederland. Zo oppert u op pagina 163: vertel die verhalen uit de Bijbel toch opnieuw!

Is het zo simpel? We lezen met z'n allen de oude bijbelverhalen en alles komt goed? Nee, er is meer. U beschrijft in uw boek hoe de afgelopen decennia de behoefte aan spiritualiteit in ons land is toegenomen. U beschrijft waar we die spiritualiteit zoeken – veelal in *do-it-yourself*-geloof of in boeddhistisch angehauchte ideeën. En u betreurt dat enigszins. U breidt uw handleiding uit met de suggestie om eens in onze éigen christelijke traditie te gaan zoeken.

Ook hierin lijkt het wel of Jaap Smit uw instructies heeft gelezen. Ik citeer hem: 'Bij het consultancybureau hadden veel mensen het over spiritueel management. Wat het was, wisten ze niet, wel dat het "heel belangrijk" was. Ik heb toen eens gezegd: spiritualiteit is een woord dat gejat is uit de traditie waar ik uit kom. Spiritualiteit heeft te maken met ontvankelijkheid voor het geluid van gene zijde. Je hoeft de waarheid niet helemaal uit jezelf te halen, die is ook búi ten jou. Ikzelf – zegt Jaap Smit – heb het altijd bevrijdend gevonden dat je niet als een hond achter je eigen staart aan hoeft te lopen. Die waarheid, dat oriëntatiepunt buiten jezelf, kun je God noemen.'

Je zou uw 'handleiding' kunnen samenvatten als: vertel oude verhalen over hoe je als mensen met elkaar kunt omgaan. En word je bewust van hoe in ónze contreien die verhalen de grondslag vormden voor het besef dat er een werkelijkheid is die je boven jezelf kan uittillen.

Maar ook dat is te smal. Uw boek biedt niet alleen een handleiding, maar ook inzicht in ons eigen leven. In onze persoonlijke geschiedenis. Welke generatie uw boek ook leest, iedere lezer ziet in feite een verslag van zijn of haar eigen religieuze leven, en dat in vlotte, begrijpelijke woorden.

Ik herkende mezelf. Als kind zat ik in de jaren zeventig op een protestants-christelijke basisschool, en ik stapte over naar een middelbare school, die ‘open-katholiek’ was. Vooral ‘open’, eigenlijk gewoon ‘openbaar’. Ik werd daar voor het eerst geconfronteerd met volwassenen, docenten, die sympathiek waren maar níét-kerkelijk. Die ‘onmogelijke’ combinatie heb ik als een cultuurshock ervaren.

Inmiddels is het met mijzelf nu zover dat ik de kerk nauwelijks nog van binnen zie. Hoe kon dit zo gebeuren? Het staat haarfijn in uw boek uitgelegd.

En zo zullen alle generaties zich in uw boek herkennen, van mijn gereformeerde moeder die opgroeide in verzuild Nederland, tot mijn zoons die amper weten wat het verschil is tussen Pasen en Pinksteren.

Uw boek biedt dus inzicht in onze persoonlijke religieuze geschiedenis. Maar ook in onze collectieve geschiedenis.

Je zou hopen dat mensen als Wilders en Baudet uw boek lezen, en óók dat inzicht krijgen.

Inzicht in de term joods-christelijk.

Inzicht in de mechanismes waardoor zij zijn gaan roepen wat ze roepen. Hoe mooi zou het zijn als ook zij zich herkennen en uw boek vervolgens als een handleiding zouden lezen.

Ik haal nog even Jaap Smit aan.

Hij was eind 2017 aanwezig bij een debat over de scheiding tussen kerk en staat, in feite ging het over godsdienstige presentie in het publieke domein.

Hij noemde voorbeelden die stuk voor stuk in uw boek hadden kunnen staan.

Zo vertelde hij dat hij als lid van het Nationaal Comité 4 en 5 mei hemel en aarde had moeten bewegen om tijdens de herdenking in de Nieuwe Kerk het Onze Vader te laten klinken.

Dit gebed zit toch in onze genen, zei hij, het ritme van deze woorden biedt van oudsher troost. Waarom zouden we onze traditie verloochenen?

Ook zette Smit vraagtekens bij de herdenking van de MH17-slachtoffers.

‘Wat is er misgegaan in ons land dat we dat doen in een moderne rechthoekige doos, een kil gebouw ergens in Nieuwegein, waar de volgende dag weer een congres is voor managers? In Duitsland wordt zo’n viering gehouden in de Keulse Dom. In Engeland in de St. Paul’s Cathedral.’

Verder vroeg hij zich af:

‘Kunnen we het begrip “vergeving”, dat uit onze éígen religieuze tradities komt, niet opdelven? Mogen we nog fouten maken? Als iemand één *faut pas* in zijn leven heeft gezet, staat dat tot in lengte van jaren op internet. We leven in een cultuur waarin we elkaar afrekenen, in plaats van dat we elkaar aankijken en de bijbelse vraag stellen: wie is zonder zonde – en die werpe de eerste steen.’

Jaap Smit zei dit in 2017.

In 2018 kwam uw boek uit.

Jaap Smit had uw boek niet gelezen en ik geloof ook niet dat hij dat nog echt nodig heeft.

Maar tegen veel andere Nederlanders zou ik willen zeggen dat ze uw boek vooral ter hand moeten nemen.

Mevrouw Zonderop, dank u wel dat u zo’n helder verhaal hebt geschreven.

Dat verdient een prijs.